

RO

RO

RO

COMISIA COMUNITĂȚILOR EUROPENE

Bruxelles, 6.10.2008
COM(2008) 616 final

**COMUNICARE DIN PARTEA COMISIEI CĂTRE CONSILIU, PARLAMENTUL
EUROPEAN, COMITETUL REGIUNILOR ȘI COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL
EUROPEAN**

**Cartea verde privind coeziunea teritorială
Transformarea diversității teritoriale într-un avantaj**

{SEC(2008) 2550}

CUPRINS

1.	O perspectivă teritorială asupra coeziunii economice și sociale.....	3
2.	Spre o dezvoltarea mai echilibrată și mai armonioasă.....	4
2.1.	Concentrarea: depășirea diferențelor de densitate.....	5
2.2.	Conectând teritorii: depășirea factorului distanță	6
2.3.	Cooperare: depășirea factorului divizare	7
2.4.	Regiuni cu caracteristici geografice specifice.....	8
3.	Coeziunea teritorială în dezbateri și în practică, la nivel comunitar și național	9
3.1.	Coeziunea teritorială în programarea politicilor UE	9
3.2.	... și în dezbaterile din și dintre statele membre	10
4.	Întrebări de dezbătut.....	11

**COMUNICARE DIN PARTEA COMISIEI CĂTRE CONSILIU, PARLAMENTUL
EUROPEAN, COMITETUL REGIUNILOR ȘI COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL
EUROPEAN**

**Cartea verde privind coeziunea teritorială
Transformarea diversității teritoriale într-un avantaj**

1. O PERSPECTIVĂ TERITORIALĂ ASUPRA COEZIUNII ECONOMICE ȘI SOCIALE

Din tundra înghețată de la nivelul Cercului Polar până în pădurile tropicale din Guyana, din Alpi până în insulele din Grecia, din orașe mari de anvergură mondială, precum Londra și Paris, până în orașe mici și sate, vechi de secole, UE adăpostește o diversitate teritorială incredibil de bogată.

Coeziunea teritorială privește asigurarea dezvoltării armonioase a tuturor acestor locuri și garantarea faptului că cetățenii lor sunt capabili să beneficieze la maximum de caracteristicile inerente ale acestor teritorii. Astfel, ea reprezintă un mijloc de a transforma diversitatea într-o valoare care contribuie la o dezvoltare durabilă a întregii UE.

Chestiuni cum ar fi coordonarea politicilor pentru zone vaste, cum ar fi regiunea Mării Baltice, îmbunătățirea condițiilor de-a lungul frontierei externe estice, promovarea unor orașe mari sustenabile și competitive pe plan mondial, abordarea problemelor de excludere socială în părți ale unei regiuni mai mari și în cartiere urbane defavorizate, îmbunătățirea accesului la educație, asistență medicală și energie în regiuni îndepărtate și dificultățile unor regiuni cu trăsături geografice specifice, sunt toate asociate cu înfăptuirea coeziunii teritoriale.

Din ce în ce mai mult, competitivitatea și prosperitatea depind de capacitatea persoanelor și firmelor localizate în acele regiuni de a utiliza în mod optim toate valorile de la nivel teritorial. Totuși, într-o economie mondială interconectată și în curs de globalizare, competitivitatea depinde, de asemenea, de crearea de legături cu alte teritorii, pentru a asigura că valorile comune sunt utilizate într-o manieră coordonată și sustenabilă. Cooperarea, împreună cu fluxul de tehnologie și idei, precum și de bunuri, servicii și capital, devine un aspect tot mai vital al dezvoltării teritoriale și un factor cheie de susținere a performanței creșterii, durabile și pe termen lung, a UE ca întreg.

Politica publică poate ajuta teritoriile să își utilizeze valorile într-un mod optim. În plus, ele le pot ajuta să răspundă solidar la provocări comune, să atingă masa critică și să realizeze beneficii progresive prin combinarea activităților, exploatarea complementarităților și a sinergiilor dintre ele, precum și să depășească diviziunile generate de granițele administrative.

Multe din problemele întâmpinate de către teritorii se extind în mai multe sectoare, iar soluțiile eficiente necesită o abordare integrată și o cooperare între diverse autorități și părțile implicate. În acest sens, conceptul de coeziune teritorială creează legături între eficacitatea economică, coeziunea socială și echilibrul ecologic, plasând dezvoltarea durabilă în centrul procesului de concepere a politicilor.

Recunoașterea importanței dimensiunii teritoriale nu este nouă. Ea se află în centrul politicilor structurale ale UE¹ încă de la apariția ei. De asemenea, o serie de politici sectoriale au un impact teritorial specific, iar unele au elemente² care se adresează unor probleme teritoriale specifice.

În ce privește politicile structurale, eligibilitatea pentru sprijin este determinată în principal la nivel regional, existând o conștientizare crescută cu privire la necesitatea de a trasa strategii de dezvoltare centrate pe valorile particulare ale teritoriilor, pe capitalul lor fizic, uman și social, precum și pe resursele lor naturale. Mai mult, de-a lungul anilor, politicile structurale ale UE au reprezentat un pionierat în ce privește abordarea integrată, multisectorială a dezvoltării economice și sociale pe întreg teritoriul UE.

Importanța coeziunii teritoriale a fost evidențiată în Directivele strategice comunitare referitoare la coeziune adoptate de Consiliu în 2006, în care s-a afirmat că „promovarea coeziunii teritoriale trebuie să facă parte din efortul de a asigura că întregul teritoriu al Europei are oportunitatea să contribuie la agenda privind creșterea economică și crearea de locuri de muncă³”. În mod similar, Directivele strategice comunitare referitoare la dezvoltarea rurală⁴ evidențiază contribuția pe care programele de dezvoltare rurală ale UE o pot avea pentru a înlăptui coeziunea teritorială. În același timp, a existat o recunoaștere crescândă a necesității de promova cooperarea, dialogul și parteneriatul între diferitele niveluri ale guvernelor, precum și între acestea și organizații și persoane, din motive care privesc direct procesul de dezvoltare.

Cu toate acestea, înlăptuirea coeziunii teritoriale ar beneficia de o clarificare a multor chestiuni pe care le ridică. O înțelegere comună a acestor chestiuni ar ajuta la îmbunătățirea guvernănei politicii de coeziune, făcând-o mai flexibilă, mai capabilă de adaptare la cea mai adecvată scară teritorială, mai responsabilă la preferințele și nevoile locale, precum și mai bine coordonată cu alte politici, la toate nivelurile, în conformitate cu principiul subsidiarității.

În urma concluziilor întâlnirii informale a miniștrilor UE responsabili cu planificarea spațiului și dezvoltarea regională, care a avut loc în Leipzig în perioada 24 – 25 mai 2007 și care a invitat Comisia să „pregătească, până în 2008, un raport referitor la coeziunea teritorială”⁵, prezenta Carte verde lansează o dezbateră privind coeziunea teritorială, în vederea adâncirii înțelegerii acestui concept și a implicațiilor sale pentru politică și cooperare. Această dezbateră are loc fără a prejudicia rezultatul reflecțiilor Comisiei, desfășurate în paralel, privind revizuirea bugetară. Cartea verde nu acoperă niciun aspect de ordin financiar privind politica de coeziune din actualul context financiar.

¹ Termenul „politici structurale ale UE” se referă în principal la intervențiile de politici prin intermediul FEDR, FSE, Fondul de Coeziune, fondul destinat dezvoltării rurale și fondul destinat pescuitului.

² De exemplu, schemele specifice destinate celor mai izolate regiuni și unor insule mici din Grecia.

³ Jurnalul Oficial L 291, 21.10.2006, p. 29.

⁴ Jurnalul Oficial L 55, 25.2.2006, p. 26.

⁵ http://www.bmvbs.de/Anlage/original_1005349/Conclusions-of-the-German-EU-Council-Presidency-accessible.pdf

2. SPRE O DEZVOLTAREA MAI ECHILIBRATĂ ȘI MAI ARMONIOASĂ⁶

Modelul de dispunere a localităților din UE este unic. Există aproximativ 5 000 de orașe⁷ și aproape 1 000 de orașe mari⁸ răspândite pe întreg cuprinsul Europei, care reprezintă centre de activitate economică, socială și culturală.

Această rețea urbanistică relativ densă conține câteva orașe foarte mari. În UE, doar 7% din populație trăiește în orașe mari cu peste 5 milioane de locuitori, față de 25% în SUA și doar 5 orașe mari din UE se află printre cele mai mari 100 din lume⁹.

Acest model de dispunere contribuie la calitatea vieții în UE, atât pentru orașenii care trăiesc în apropierea zonelor rurale, cât și pentru locuitorii din zonele rurale bine deservite prin servicii. De asemenea, este mai eficient din punct de vedere al resurselor, deoarece evită dezavantajele economice ale aglomerărilor foarte mari¹⁰ și nivelurile mari de utilizare a energiei și terenului tipic expansiunilor urbane¹¹, care vor deveni mai importante pe măsură ce clima se schimbă, iar acțiunile de adaptare la aceasta sau de combatere a acesteia își urmează cursul.

Totuși, modelul de activitate economică este mult mai neuniform decât modelul de dispunere (harta 1). Există avantaje economice de pe urma concentrării activității, dar există și costuri generate de congestie, prețurile mari ale proprietăților, excluderea socială și poluare. În ultimul deceniu, activitatea economică a devenit mai uniform distribuită în UE, datorită creșterii mari din Irlanda, Spania și din noile state membre (harta 2). Ea a devenit mai uniform distribuită și în unele țări, cum ar fi, din nou, Irlanda și Spania, dar continuă să existe zone urbane puternic congestionate, alături de alte zone cu potențial neutilizat.

O dezvoltare mai echilibrată și mai durabilă, implicat în ceea ce privește coeziunea teritorială, ar duce la o utilizare mai uniformă și mai sustenabilă a valorilor, determinând avantaje economice de pe urma congestiei reduse și a presiunii reduse asupra costurilor, generându-se beneficii atât în ce privește mediul, cât și în ce privește calitatea vieții.

În al său Raport asupra dezvoltării mondiale pe anul 2009, Banca Mondială afirmă că densitatea, distanța și divizarea pot afecta ritmul dezvoltării economice și sociale. UE se confruntă *mutatis mutandis* cu întrebări similare. Răspunsurile de politică la toate acestea rezidă în acțiuni pe trei fronturi: concentrare, conectare și cooperare, după cum este indicat mai jos.

În plus, anumite regiuni au caracteristici geografice care pot determina provocări particulare în ce privește coeziunea teritorială. Acestea sunt abordate separat în ultima secțiune a acestei părți.

⁶ A se vedea SEC(2008) 2550 pentru o explicație privind tipologiile teritoriilor utilizate în această secțiune.

⁷ Populație între 5 000 și 50 000.

⁸ Populație peste 50 000.

⁹ www.citypopulation.de.

¹⁰ A se vedea OCDE, 2007, *Competitive Cities in the Global Economy* (Competitivitatea orașelor mari în economia globală).

¹¹ A se vedea Peter Newman și Jeffrey Kenworthy, 1999, *Sustainability and Cities (Sustenabilitatea și orașele mari)*. Island Press.

2.1. Concentrarea: depășirea diferențelor de densitate

După cum s-a menționat mai sus, activitatea economică este mai concentrată pe cuprinsul UE decât este populația. Există avantaje care decurg din această concentrare, și anume, beneficii progresive de pe urma aglomerării și de pe urma grupării unor activități particulare în locații specifice, inclusiv larga disponibilitate a serviciilor de sănătate și relativ facilul acces la instituții de învățământ superior și la facilități de instruire. Acestea se reflectă în nivele înalte ale PIB-ului per cap de locuitor, ale productivității, ale încadrării în muncă și ale activităților de cercetare și inovare din capitale și din majoritatea altor zone metropolitane dens populate în raport cu media națională.

În același timp, există dezavantaje economice rezultate din congestie, iar o serie de zone interne din orașele mari întâmpină probleme acute de degradare urbană și excludere socială. Acestea se reflectă în niveluri ale PIB-ului per cap de locuitor aflate sub medie și în niveluri înalte de șomaj, dar și în zone marcate de privațiuni, crimă și tulburări sociale, în multe din orașele mari și prospere. În acest caz, obiectivul ar trebui să fie reprezentat de reducerea consecințelor negative ale aglomerării și asigurarea că toate grupurile pot beneficia de economii înalt specializate și productive.

Regiunile intermediare, care au mai multe orașe de dimensiuni mici, pot beneficia, de asemenea, de beneficii progresive dacă ele dau naștere la o rețea puternică de orașe și orașe mari și dacă își dezvoltă punctele forte într-o manieră coordonată. Orașele și orașele mari din zonele intermediare și din cele rurale oferă, de asemenea, servicii esențiale pentru zonele rurale înconjurătoare.

Într-adevăr, în zonele rurale care se află la depărtare de orașele de orice dimensiuni, orașele mici sau medii joacă adesea un rol mai important decât o sugerează dimensiunea lor. Rolul pe care aceste orașe îl joacă în furnizarea de acces la servicii, inclusiv la infrastructura necesară pentru a investi în adaptabilitatea persoanelor și firmelor, reprezintă cheia evitării depopulării rurale și a asigurării că aceste zone rămân locuri de trăit atractive.

Cu toate că cea mai mare parte a activității economice se concentrează în orașe și orașe mari, zonele rurale rămân o parte esențială a UE. Ele sunt sediul majorității resurselor naturale și al zonelor naturale (lacuri, păduri din lista de situri Natura 2000, etc.) (harta 6), au o bună calitate a aerului (harta 7) și adesea reprezintă locuri atractive și sigure de locuit sau vizitat.

Provocarea esențială este asigurarea unei dezvoltări teritoriale echilibrate și durabile a UE ca întreg, întărind competitivitatea economică și capacitatea ei de creștere, respectând în același timp nevoia de a conserva valorile sale naturale și asigurând coeziunea socială. Acestea implică evitarea concentrării excesive a creșterii și facilitarea accesului la beneficii progresive de pe urma aglomerării, în toate teritoriile.

2.2. Conectând teritorii: depășirea factorului distanță

În ziua de azi, conectarea teritoriilor înseamnă mai mult decât asigurarea unor conexiuni bune de transport intermodal. De asemenea, ea necesită acces adecvat la servicii precum îngrijire medicală, educație și energie sustenabilă, acces la internet în

bandă largă, conexiuni fiabile la rețele de energie și legături puternice între firme și centrele de cercetare. Acestea sunt esențiale și pentru abordarea nevoilor speciale ale grupurilor dezavantajate.

Accesul la sisteme de transport integrate implică construirea de drumuri sau de legături feroviare între orașele mari, de canale navigabile interne, dezvoltarea căilor de transport intermodal și a sistemelor avansate de gestionare a traficului.

În noile state membre, legăturile rutiere de calitate bună sunt puține, iar deplasarea cu automobilul între aceste orașe mari ia mult mai mult timp decât în UE 15 (harta 8). De asemenea, legăturile feroviare de calitate bună sunt distribuite neuniform, iar în cele mai multe state membre, liniile feroviare nu pot suporta viteze mari și sunt adesea într-o stare care necesită reparații.

Calitatea neuniformă a rețelilor de drumuri secundare și a mijloacelor de transport în comun semnifică faptul că timpul de deplasare la aeroporturi este lung (harta 9), în timp ce transportul pe mare, care poate prelua din presiunea asupra drumurilor congestionate și poate reduce emisiile de CO₂, este subdezvoltat (harta 10).

Accesul fiabil la energie este la fel de important, iar situația particulară a rețelilor izolate de piața UE din motive geografice (zonele rurale sau îndepărtate, insulele) sau istorice (de exemplu țările baltice) necesită abordare suplimentară, pentru a asigura o aprovizionare robustă și eficientă. Energia regenerabilă și măsurile privind eficiența energetică pot oferi oportunități de diversificare și dezvoltare durabilă.

Accesul la servicii de interes economic general, cum ar fi asistența medicală sau educația, reprezintă adesea o problemă în zonele rurale, unde, de exemplu, în regiunile îndepărtate, 40% din populație locuiește la mai mult de 30 de minute de deplasare cu automobilul față de un spital și 43% locuiește la mai mult de o oră de deplasare cu automobilul față de o universitate (tabelul 2). În special pentru zonele îndepărtate, potențialul TIC de a oferi acces la asistență medicală și la educație prin intermediul telemedicinii și al teleeducației necesită a fi dezvoltat.

Totuși, accesul la internet în bandă largă, care a devenit esențial pentru multe firme și persoane, este încă incomplet. În 2007, accesul gospodăriilor la internet în bandă largă este, în medie, cu 15 procente mai mic în zonele rurale decât în zonele urbane.

2.3. Cooperare: depășirea factorului divizare

Problema conectivității și a concentrării poate fi abordată eficient doar printr-o cooperare puternică la diverse niveluri. De asemenea, problemele de mediu asociate schimbărilor climei, inundațiilor, pierderii de biodiversitate, poluării sau navetării nu respectă niciun fel de graniță și necesită, în mod similar, cooperare. Este posibil ca schimbarea climei să crească frecvența și severitatea secetelor, incendiilor și inundațiilor care afectează toate regiunile și țările în grade diferite. Chiar și probleme percepute ca pur locale, cum este poluarea solurilor, au adesea originea în procese transfrontaliere de anvergură mult mai mare.

În mod similar, navetarea regională sau chiar transfrontalieră necesită adesea cooperare interadministrativă pentru a găsi soluții (de exemplu, transportul public) de a minimaliza consecințele negative.

Creșterea economică într-o economie mondială globalizată este tot mai mult determinată de structuri de cooperare multiple care implică diverse tipuri de protagoniști din sectorul public și privat. Acest aspect este în special adevărat pentru politicile privind inovarea, care necesită angajamentul unor noi grupuri, inclusiv al unor noi părți interesate din afara sferei afacerilor. În consecință, politicile de creștere la nivel local necesită o ajustare în modul în care sunt puse în aplicare, pentru a reflecta noua realitate.

Pentru a aborda în mod eficient aceste probleme, precum și altele, e necesar un răspuns din sfera politicilor, la o scară variabilă din punct de vedere geografic, implicând cooperarea, în unele cazuri, între autorități locale învecinate, în altele între țări, iar în altele între UE și țările învecinate.

Într-o serie de state membre au fost create organisme metropolitane reunind autorități de la niveluri diferite pentru abordarea unor chestiuni, precum dezvoltarea economică, transportul public, accesul la asistență medicală și la facilități de educație și instruire de nivel înalt, calitatea aerului și deșeurile, care se extind dincolo de granițele regionale. Unele regiuni metropolitane se întind nu doar dincolo de granițe locale sau regionale, dar și de granițe naționale, cum ar fi eurometropola Lille-Kortrijk-Tournai, care include orașe mari de ambele părți ale frontierei.

Regiunile din interiorul granițelor țărilor care compun UE 15 au beneficiat timp de mai mulți ani de pe urma politicii de coeziune destinată îmbunătățirii cooperării transfrontaliere, cum ar fi EUREGIO Rhein-Waal, creată de autorități locale germane și olandeze situate de ambele părți ale frontierei pentru a îmbunătăți, printre altele, accesibilitatea, calitatea și eficiența asistenței medicale transfrontaliere din această regiune. Acestea sunt în mod particular importante datorită lipsei unor norme clare privind accesul transfrontalier la asistență medicală¹².

Regiunile de graniță din noile state membre și cele situate de ambele părți ale istoricei cortine de fier au început să concluzeze doar de curând. Rămân multe de făcut pentru dezvoltarea unor politici coerente privind infrastructura și cooperarea economică (harta 11). În mod similar, în zonele maritime din vecinătatea frontierelor care traversează pământul și marea dezvoltarea coerentă este rareori observată.

Regiunile aflate la frontierele externe sunt și mai înapoiate în ce privește dezvoltarea economică și PIB per cap de locuitor (tabelul 3). Totuși, UE este înconjurată la sud și est de regiuni cu niveluri și mai mici de PIB per cap de locuitor, unde ritmul de creștere a populației este mai mare (hărțile 12 și 13), rezultând o presiune de migrație crescută.

2.4. Regiuni cu caracteristici geografice specifice

Trei tipuri specifice de regiuni se confruntă, în unele cazuri, cu dificultăți de dezvoltare specifice:

- regiunile montane, care adesea sunt regiuni de frontieră și unde mai mult de o treime din populație trăiește în regiuni rurale;

¹²

Propunerea de directivă privind aplicarea drepturilor pacienților în cadrul asistenței medicale transfrontaliere COM(2008) 414.

- regiunile insulare, care în multe cazuri sunt muntoase și unde mai mult de jumătate din populație trăiește, de asemenea, într-o zonă de frontieră; insulele includ 6 din cele 7 cele mai izolate regiuni;
- cele 18 regiuni rar populate, toate fiind rurale și aproape toate fiind regiuni de frontieră.

Acestea nu sunt singurele, existând alte regiuni cu caracteristici specifice care se confruntă cu dificultăți la fel de frecvente, nu doar zonele de coastă, care se află sub presiune din cauza dezvoltării și care confruntă cu riscuri generate de încălzirea globală, ci și regiunile cele mai izolate, care se confruntă cu o serie de dificultăți legate de schimbările demografice și de fenomenele de migrare, accesibilitate și integrare regională¹³.

Aproximativ 10% din populația UE trăiește în regiuni montane (tabelul 4). PIB-ul mediu per cap de locuitor al acestor regiuni este 80% din media UE, cu toate că 25% dintre acestea depășesc media. Pentru cele mai multe regiuni, populația fie a crescut, fie a rămas la același nivel între anii 1995 și 2004. În regiunile montane se află multe zone naturale care adesea sunt bine conectate din punct de vedere al transportului, făcându-le astfel destinații turistice populare. De asemenea, multe dispun de servicii de bază de calitate, cu toate că disponibilitatea acestora variază semnificativ de la regiune la regiune. În același timp, ele se confruntă cu provocările generate de schimbările climei, de dependența de un număr redus de activități economice, de presiunea generată de turism și de pierderea de biodiversitate.

Aproximativ 3% din populația UE, 14 milioane, trăiește în regiuni insulare. Diversitatea acestora face ca generalizările să fie dificile. Aceste regiuni variază mult în ce privește dimensiunea populației și PIB-ul per cap de locuitor. De asemenea, creșterea PIB-ului lor a variat, reflectând diferențele în structura lor economică, unele fiind complet dependente de turism, iar altele având sectoare de servicii puternic diversificate. Populația a crescut între 1995 și 2004, în cele mai multe din aceste regiuni. Cu toate acestea, multe insule continuă să se confrunte cu probleme legate de accesibilitate, de dimensiuni mici ale piețelor, de cost mare al ofertei de servicii publice de bază și de aprovizionare cu energie.

Puține persoane din UE trăiesc în regiuni rar populate, doar 2,6 milioane în total. PIB-ul per cap de locuitor variază semnificativ, de la mult sub media UE la mult peste această medie. În timp ce populația din cele mai multe din aceste regiuni a rămas stabilă între 1995 și 2004, trei regiuni au suferit un declin de mai mult de 5%. Densitatea scăzută, marginalizarea și deficiențele structurale, cum ar fi dependența de industria primară, coexistă în aceste regiuni, iar împreună, acești factori reprezintă o barieră cumulativă substanțială în calea dezvoltării.

¹³ Acestea sunt abordate într-o comunicare separată, care urmează să fie adoptată la mijlocul lunii octombrie, 2008.

3. COEZIUNEA TERITORIALĂ ÎN DEZBATERI ȘI ÎN PRACTICĂ, LA NIVEL COMUNITAR ȘI NAȚIONAL

Cu toate că există unele excepții, natura regiunilor, astfel cum a fost descrisă mai sus, nu reprezintă, în cea mai mare parte, un factor specific în determinarea sprijinului din partea UE. În vreme ce politicile structurale ale UE s-au adresat regiunilor mai puțin favorizate, cu scopul de a le dezvolta valorile și zonele potențiale de avantaje comparative sau de a depăși posibilele restricționări ale creșterii impuse de caracteristicile lor specifice, este mai puțin clar modul în care majoritatea celorlalte politici comunitare au afectat coeziunea teritorială.

3.1. Coeziunea teritorială în programarea politicilor UE ...

Coordonarea între politicile sectoriale și cele teritoriale este importantă pentru a maximaliza sinergiile și pentru a evita posibilele conflicte. Dezbateră coeziunii teritoriale este importantă pentru a evidenția chestiunile implicate și pentru a încuraja analizarea lor mai detaliată, nu doar în ce privește domeniile de politică mai evidente indicate în continuare, ci și în mod mai general.

- Politica privind transportul are implicații evidente pentru coeziunea teritorială, prin efectul ei asupra localizării activității economice și asupra modelului de dispunere a localităților. Ea joacă un rol deosebit de important în ameliorarea conexiunilor externe și interne ale regiunilor mai puțin dezvoltate.
- Politica privind energia contribuie la coeziunea teritorială prin dezvoltarea unei piețe interne, pe deplin integrate, a gazului și energiei electrice. În plus, măsurile de eficientizare a energiei și politica privind energiile regenerabile contribuie la dezvoltarea durabilă în întreaga UE și pot oferi soluții pe termen lung pentru regiunile izolate.
- Asigurarea conectării la internetul de mare viteză joacă un rol la fel de semnificativ, dată fiind importanța sa tot mai mare pentru competitivitate și coeziune socială.
- Primul pilon al politicii agricole comune și sprijinul pe care acesta îl oferă fermierilor are, de asemenea, un impact important asupra teritoriilor, prin activitățile și veniturile pe care le menține în zonele rurale și prin promovarea gestionării judicioase a terenurilor.
- Strategia europeană privind ocuparea forței de muncă, o parte integrantă a strategiei de la Lisabona, își aduce o contribuție importantă la dezvoltarea capitalului uman printr-o mai bună educație și prin dobândirea de noi competențe în diverse domenii. În plus, orientările privind ocuparea forței de muncă includ coeziunea teritorială ca unul din cele trei obiective fundamentale.
- Bazinele maritime se confruntă cu cereri concurente de utilizare a mării. Regimurile separate pentru pescuit, acvacultură, conservarea mamiferelor marine, transport naval, petrol și gaze și minerit sunt concepute pentru a soluționa conflictele din interiorul sectoarelor respective, dar nu dintre sectoare. Se află în curs de elaborare la nivelul UE o politică maritimă integrată care să abordeze aceste probleme de coordonare, pentru a asigura dezvoltarea durabilă a zonelor maritime.

- Politica privind mediul are impact, în mai multe moduri, asupra localizării activității economice. Cerințele reglementative pot avea o dimensiune spațială și pot influența planificarea utilizării terenurilor. Pentru a îndeplini efectiv obiectivele politicilor și standardelor, regiunile și părțile implicate conlucrează, de exemplu în contextul planului de acțiune privind biodiversitatea comunitară și al gestionării comune a rețelei Natura 2000.
- Accesul la cercetarea de calitate și posibilitatea de a participa la proiecte transnaționale au un efect tot mai important asupra dezvoltării regionale. Dimensiunea teritorială a politicii privind cercetarea este încorporată în stabilirea Spațiului European de Cercetare (SEC), în care cercetătorii se pot deplasa, pot interacționa și pot coopera într-o manieră deschisă.
- Politica privind concurența poate afecta distribuția teritorială a activității economice prin asigurarea concentrării ajutorului regional în zonele cele mai dezavantajate și prin ajustarea dimensiunii ajutorului în funcție de natura și amploarea problemelor.

3.2. ... și în dezbaterile din și dintre statele membre

Coeziunea teritorială a fost dezbătută de UE într-un cadru interguvernamental începând cu mijlocul anilor '90, în principal de către miniștri responsabili cu planificarea spațială. Această dezbateră a determinat adoptarea în 1999 a Schemei de Dezvoltare a Spațiului Comunitar (SDSC), care, la rândul ei, a generat o serie de inițiative importante cum ar fi prima generație de programe de cooperare transnațională sub egida INTERREG și crearea Rețelei europene de observare a planificării spațiale (ESPON).

Totuși, până de curând, dezbateră nu a progresat cât ar fi fost posibil. Aceasta se datorează, probabil, existenței unei percepții la nivelul statelor membre conform căreia competența națională – sau regională – privind chestiuni legate de utilizarea terenurilor și planificarea dezvoltării a fost un subiect încă în discuție. Trebuie să fie limpede că nu există nicio intenție de contestare a competențelor naționale și regionale în aceste domenii. Aceste chestiuni rămân în afara sferei dezbaterilor lansate de această carte verde.

Prin adoptarea în mai 2007, la Leipzig, a Agendei teritoriale, miniștrii UE responsabili cu planificarea și dezvoltarea spațială au evidențiat necesitatea de a urmări realizarea unei creșteri economice durabile, crearea de locuri de muncă și dezvoltarea socială și ecologică, în toate regiunile UE, concomitent cu asigurarea unor „condiții de viață și calitate a vieții mai bune, în condițiile unor oportunități egale, indiferent de locul unde trăiesc oamenii”¹⁴. Agenda teritorială, împreună cu primul program de acțiune de punere în aplicare a acesteia adoptat în noiembrie 2007 în insulele Azore, au dat un nou impuls dezbaterii, prin identificarea a șase priorități teritoriale (de la grupuri regionale de inovare la structuri ecologice și resurse culturale, de la dezvoltare multicentrică la noi forme de parteneriat și administrare teritorială) și a acțiunilor necesare pentru a le pune în aplicare.

¹⁴ Agenda teritorială a Uniunii Europene, Leipzig 24 - 25 mai 2007.

Ca și corolar, Comisia a invitat, în 2007, statele membre să răspundă la un chestionar referitor la conceperea și punerea în aplicare a coeziunii teritoriale în practica lor națională (a se vedea anexa).

4. ÎNTREBĂRI DE DEZBĂTUT

Întrebările enumerate în continuare se adresează principalelor chestiuni descrise în această carte verde și definesc domeniul în cadrul căruia se va desfășura dezbateră pe care ele urmăresc să o inițieze. Comisia va furniza o sinteză a acestei dezbateri la sfârșitul primăverii 2009.

1. Definiție

Coeziunea teritorială aduce în prim-plan noi chestiuni și pune un nou accent pe cele existente.

- Care este cea mai adecvată definiție pentru coeziunea teritorială?
- Ce elemente suplimentare ar aduce ea la abordarea actuală a coeziunii economice și sociale astfel cum este aceasta practică în Uniunea Europeană?

2. Anvergura și sfera de cuprindere a acțiunii teritoriale

Coeziunea teritorială evidențiază necesitatea unei abordări integrate a tratării problemelor la o scară geografic adecvată, care poate necesita cooperarea autorităților locale, regionale și chiar naționale.

- Există vreun rol pentru UE în promovarea coeziunii teritoriale? Cum ar putea fi definit un asemenea rol în contextul principiului subsidiarității?
- Cât de mult trebuie să varieze sfera de cuprindere teritorială a politicii de intervenție în funcție de natura problemelor vizate?
- Au nevoie oare zonele cu caracteristici geografice specifice de măsuri de politică speciale? Dacă da, care sunt aceste măsuri?

3. Cooperare mai bună

Cooperarea crescută peste granițele regionale și naționale ridică probleme de administrare.

- Ce rol ar trebui să joace Comisia în încurajarea și sprijinirea cooperării teritoriale?
- Sunt oare necesare noi forme de cooperare teritorială?
- Este oare necesară crearea de noi instrumente legislative și administrative pentru a facilita cooperarea, inclusiv de-a lungul frontierelor externe?

4. Coordonare mai bună

Îmbunătățirea coeziunii teritoriale implică o cooperare mai bună între politicile sectoriale și teritoriale și o coerență crescută a intervențiilor teritoriale.

- Cum poate fi îmbunătățită coordonarea între politicile sectoriale și teritoriale?
- Care dintre politicile sectoriale ar trebui să ia mai mult în considerare impactul lor teritorial atunci când sunt concepute? Ce instrumente ar putea fi dezvoltate în această privință?
- Cum poate fi întărită coerența politicilor teritoriale?
- Cum pot fi combinate mai bine politicile comunitare cu cele naționale pentru a contribui la coeziunea teritorială?

5. Noi parteneriate teritoriale

Urmărirea înfăptuirii coeziunii teritoriale poate implica, de asemenea, o participare mai largă la conceperea și punerea în aplicare a politicilor.

- Necesită oare urmărirea înfăptuirii coeziunii teritoriale o participare din partea unor noi actori care să elaboreze politici, cum ar fi reprezentanții economiei sociale, părțile implicate de la nivel local, organizațiile de voluntari și ONG-urile?
- Cum poate fi atins nivelul de participare dorit?

6. Îmbunătățirea înțelegerii coeziunii teritoriale

- Ce indicatori cantitativi și calitativi ar trebui creați la nivelul UE pentru a monitoriza caracteristicile și tendințele în materie de coeziune teritorială?

Comisia invită toate părțile interesate să își exprime opiniile referitor la întrebările prezente în această carte verde. Răspunsurile și comentariile suplimentare trebuie trimise până la 28 februarie 2008 la adresa:

European Commission
 DG Regional Policy
 Green Paper on Territorial Cohesion

CSM1 4/161

B-1049 Brussels

sau prin email la:

REGIO-GreenPaper-Territorial@ec.europa.eu

Cu acordul expeditorilor, contribuțiile primite electronic, împreună cu datele de contact ale expeditorilor, vor fi postate pe site-ul internet dedicat cărții verzi.